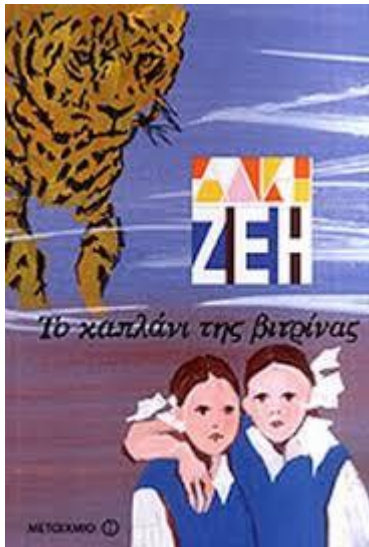

Άλκης Ζέη, Το καπλάνι της βιτρίνας (απόσπασμα)

Οι βαρετές Κυριακές, ο Ίκαρος και η προπαίδεια

Την Κυριακή, τον χειμώνα, είναι η πιο βαρετή μέρα. Από το πρωί, η Μυρτώ κι εγώ παίζουμε, τσακωνόμαστε, διαβάζουμε κανένα βιβλίο, αλλά το απόγευμα, όταν αρχίζει να σκοτεινιάζει νωρίς νωρίς, δεν ξέρουμε τι να κάνουμε.

Τα απογεύματα μένουμε στο σπίτιμόνες με τον παππού. Ο μπαμπάς κι η μαμά παίζουν χαρτιά στο σπίτι του κυρίου Περικλή, που είναι ο διευθυντής του μπαμπά στην τράπεζα. Η θεία Δέσποινα, η αδερφή του παππού, πάει επίσκεψη στις φίλες της, κι η Σταματίνα, η υπηρέτρια, έχει έξοδο. Ο παππούς κλείνεται στο γραφείο του και διαβάζει τους «αρχαίους» του. Έτσι λέμε, με την αδελφή μου τη Μυρτώ, τα βιβλία του παππού, γιατί είναι όλα Αρχαία Ελληνικά. Πηγαίνουμε τότε στην τζαμωτή βεράντα και κοιτάμε τη θάλασσα. Τα κύματα σπάνε στους βράχους, πιτσιλάνε τα τζάμια κι έτσι όπως κυλάνε οι στάλες πάνω τους, μοιάζουν με δάκρυα. Τότε φτιάχνουμε με τη Μυρτώ τις πιο λυπητερές ιστορίες. Τάχα πως πέθανε ο μπαμπάς, η μαμά ξαναπαντρεύτηκε κι ο πατριός μας είναι πιο κακός κι από τον Δαβίδ Κόπερφιλντ. Ή πως ο παππούς είναι ένας φτωχός ζητιάνος, κι εμείς, ντυμένες με κουρέλια, γυρίζουμε μαζί του μέσα στο κρύο και ζητιανεύουμε ψωμί, από πόρτα σε πόρτα.

Αυτήν όμως την Κυριακή βαριόμασταν όλα τα παραμύθια και τα παιχνίδια μας.

— Δε φτιάχνουμε μια ιστορία για το καπλάνι; — είπα, και το μετάνιωσα αμέσως, πριν καλά καλά τελειώσω τη φράση μου.

— Σα δεν ντρέπεσαι! Μεγάλη ιδέα έχεις για τον εαυτό σου — απάντησε θυμωμένα η Μυρτώ.

Για το καπλάνι, που είναι βαλσαμωμένο μέσα σε μια βιτρίνα, κάτω, στο μεγάλο σαλόνι, μονάχα ο ξάδελφός μας ο Νίκος ξέρει να διηγείται. Ο Νίκος σπουδάζει στην Αθήνα χημικός. Κάθε καλοκαίρι έρχεται στο νησί και πηγαίνουμε μαζί στην εξοχή, στο Λαμαγάρι. Ξέρει ένα θαυμαστό παραμύθι για το καπλάνι, που δεν τελειώνει ποτέ και κάθε καλοκαίρι το συνεχίζει.

Είχε σκοτεινιάσει για καλά. Η θάλασσα δεν ξεχώριζε. Μονάχα ακούγαμε ένα «παφ» και γέμιζαν τα τζάμια δάκρυα. Ο δρόμος έξω ήταν έρημος. Ήταν σκοτεινά και φοβόμουνα. Τότε ακούστηκαν τραγουδιστά τα μαγικά λόγια: ΠΑ, ΒΟΥ, ΓΑ, ΔΕ, ΚΕ, ΖΩ, ΝΗ... Ήταν ο παππούς. Όταν τέλειωνε τη μελέτη του, έψελνε σε μια παράξενη γλώσσα που τη λένε βυζαντινή. Μετά ο παππούς ήρθε στη τζαμωτή, μας πήρε στην τραπεζαρία και μας έδωσε να φάμε καρύδια με μέλι. Όταν η Μυρτώ ζήτησε και τρίτη φορά να της γεμίσει το πιατάκι, ο παππούς είπε:

— Μυρτώ, τι προτιμάς; Κι άλλα καρύδια ή να σου διηγηθώ ένα μύθο;

— Φυσικά, καρύδια — απάντησε εκείνη. Αφού ο μύθος δεν τρώγεται.

Ο παππούς μας δεν μοιάζει με τους παππούδες των άλλων παιδιών. Είναι ψηλός, περπατάει κρατώντας ένα καλάμι και δεν καμπουριάζει καθόλου. Όλοι στο νησί τον λένε «Ο ΣΟΦΟΣ». Ξέρει όλον τον Όμηρο απέξω. Ποτέ δε μας λέει παραμύθια για δράκους και βασιλιάδες, παρά μας διηγείται μύθους για τους αρχαίους θεούς και ήρωες.

— Λοιπόν, θα σας πω έναν μύθο, είπε ο παππούς κι άρχισε την ιστορία του Δαίδαλου και του Ίκαρου.

...Ο Ίκαρος, με τα φτερά που του έφτιαξε ο πατέρας του, ο Δαίδαλος, άρχισε να πετά σαν πουλί. Μα πέταξε πολύ ψηλά, σχεδόν κοντά στον ήλιο, κι έλιωσε το κερί που μ' αυτό ήταν κολλημένα τα φτερά του. Έτσι έπεσε στη θάλασσα και πνίγηκε. Γι' αυτό το πέλαγος, όπου έπεσε, λέγεται Ικάριον...

Μέσα στο Ικάριο πέλαγος είναι το νησί μας. Τι μικρό που φαίνεται πάνω στην υδρόγειο! Σα μια μικρή τελεία. Πέρα τ' άλλα νησιά, κι ύστερα ολόκληρη η Ελλάδα κι οι άλλες χώρες, απέραντες ... Τί όμορφα που θα 'ναι να πετάς! Να 'ναι, ας πούμε, μια βαρετή Κυριακή κι εσύ να λες: δε βάζω τα φτερά μου, να πεταχτώ, μια στιγμή, στην Ιαπωνία ή στην Κίνα ή στην Αφρική, να δω αν τα Γιαπωνεζάκια, τα Κινεζάκια και τα Αραπάκια περνούνε κι αυτά βαρετές Κυριακές; Αν παίζουν κι αυτά κουτσό, σκοινάκι, πεντόβολα;

— Μπορεί στ' αλήθεια, παππού, να πετάξει καμιά φορά ο άνθρωπος; — ρώτησα.

— Σαχλαμάρες! — είπε η Μυρτώ.

— Μπορεί. Αν περάσουν πενήντα, ίσως εκατό χρόνια, μπορεί να γίνει κι αυτό. Τώρα έχουμε Γενάρη του 1936, μπορεί ως τον Γενάρη του 1986 οι άνθρωποι να πετάνε κοντά στον ήλιο, χωρίς όμως να ξεκολλάνε τα φτερά τους.

— Ούουου, ως τότε τι να το κάνουμε; — λέει η Μυρτώ. Εμείς θα είμαστε γριές κι έτσι κι αλλιώς δεν θα μπορούμε να πετάμε.

Ο παππούς τη μάλωσε πως είναι εγωίστρια. Αν σκέφτονταν όλοι έτσι, δε θα 'χε γίνει καμιά ανακάλυψη στον κόσμο. Οι επιστήμονες δε θα κουράζονταν να βρουν τούτο ή εκείνο, αφού, ώσπου να τελειοποιηθεί η εφεύρεσή τους, αυτοί θα έχουν πεθάνει.

— Αλλά οι επιστήμονες, κυρία Μυρτώ, σκέφτονται την ανθρωπότητα κι όχι τον εαυτό τους. Οι ίδιοι μπορεί να μην υπάρχουν, αλλά το όνομά τους μένει αθάνατο.

— Θα 'θελα να γίνω εφευρέτης, λέει η Μυρτώ.

— Αν οι... εφευρέτες ξέρανε την προπαίδεια όπως εσύ, της είπε ο παππούς, δε θα γινόταν καμιά εφεύρεση στον κόσμο.

Δε φανταζόμασταν ότι θα τέλειωνε τόσο άσχημα αυτή η Κυριακή. Ο παππούς άρχισε να ρωτάει τη Μυρτώ το 7x7 κι

εκείνη όλο τα μπέρδευε. Επέμενε μάλιστα πως 7x8 κάνει 46 κι ο παππούς θύμωσε.

— Αν δε μάθεις την προπαίδεια απέξω κι ανακατωτά, δεν θα πιας ποτέ σου σε αληθινό σχολείο, είπε ο παππούς και μας έστειλε να κοιμηθούμε.

Εγώ πηγαίνω στη Δευτέρα κι η Μυρτώ στην Τετάρτη. Δεν πηγαίνουμε όμως σχολείο, μας κάνει ο παππούς μάθημα στο σπίτι. Κάθε χρόνο δίνουμε εξετάσεις, σαν διδαχθείσες κατ' οίκον και περνούμε τις τάξεις. Σε δημόσιο σχολείο δε θέλουν να μας στείλουν, γιατί εκεί, λέει ο παππούς, έχει τόσα παιδιά σε κάθε τάξη, που μπορεί να περάσει μισός χρόνος και να μη σε σηκώσουν για μάθημα. Είναι και το ιδιωτικό σχολείο του κυρίου Καρανάση στη γειτονιά μας, μα αυτό, λέει ο μπαμπάς, δεν είναι «για το β α λ ά ν τ ι ό μας».

Όταν πέσαμε πια στα κρεβάτια μας να κοιμηθούμε, άρχισε η Μυρτώ να λέει πως εγώ έφταιγα που τη μάλωσε ο παππούς για την προπαίδεια, γιατί ρώτησα αν θα μπορέσει στ' αλήθεια να πετάξει ο άνθρωπος. Πού να ξέρω εγώ ότι, για να πετάξει ο άνθρωπος, χρειάζεται κανείς να ξέρει απέξω κι ανακατωτά την προπαίδεια;

Μπορούσε, όμως, ποτέ Κυριακάτικα να πάνε όλα καλά; Αν πηγαίναμε σχολείο, θα μας άρεσε η Κυριακή, που θα μέναμε στο σπίτι. Ενώ τώρα...

— Αχ, να πηγαίναμε σχολείο... λέω δυνατά, αλλά η Μυρτώ κάνει πως δεν ακούει. Τότε είπα ακόμα πιο δυνατά:

— ΕΥ-ΠΟ; ΛΥ-ΠΟ;

— ΛΥ-ΠΟ, ΛΥ-ΠΟ, απάντησε εκείνη κάτω από τα σκεπάσματα.

Αυτά δεν ήταν βυζαντινά, αλλά μια δική μας γλώσσα, που μόνο οι δυο μας την καταλαβαίναμε. ΕΥ-ΠΟ, θα πει πολύ ευχαριστημένη. ΛΥ-ΠΟ, πολύ λυπημένη. Αν δεν το ρωτούσαμε κάθε βράδυ η μια στην άλλη, δεν μπορούσαμε να κοιμηθούμε. Δεν ξέρω γιατί, τις Κυριακές, σχεδόν πάντα, απαντούσαμε ΛΥ-ΠΟ, ΛΥ-ΠΟ.

Να 'χα τώρα φτερά σαν του 'Ικαρου, θα μπορούσα να πέταγα από χώρα σε χώρα και να ρώταγα όλα τα παιδιά του κόσμου: ΕΥ-ΠΟ; ΛΥ-ΠΟ;

Άλκη Ζέη, *Το καπλάνι της βιτρίνας. Μυθιστόρημα*, Κέδρος, Αθήνα 1987, σ. 9-15

καπλάνι το [kapláni]: (παρωχ.) γενική ονομασία αιλουροειδών και κυρίως της τίγρης. [τουρκ. kaplan -ι]

Το Αστéρι της Ιστορίας

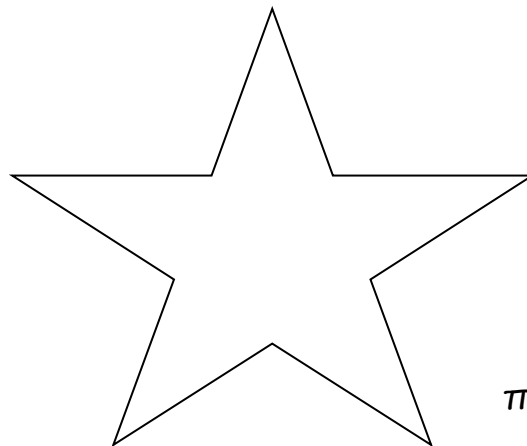
Ποιοι/-ες;

Γιατί;

Πού;

Πώς;

Πότε;

Εργασίες:

1. Να απαντήσεις στο τετράδιό σου ή σε έγγραφο στις ερωτήσεις του αστεριού της ιστορίας.
2. Να ελέγξεις αν από τις παρακάτω προτάσεις παίρνουμε Σωστές ή Λανθασμένες πληροφορίες.
 - α. Τα κυριακάτικα βράδια του χειμώνα η αφηγήτρια και η αδελφή της, η Μυρτώ, δεν ξέρουν τι να κάνουν. Σ ή Λ
 - β. Ο παππούς τους ήταν ένας φτωχός ζητιάνος. Σ ή Λ
 - γ. Ο Νίκος, που ήταν ξάδελφός τους και σπούδαζε στην Αθήνα χημικός, ήξερε ένα θαυμαστό παραμύθι για το καπλάνι. Σ ή Λ
 - δ. Ο παππούς έπελνε σε μια παράξενη γλώσσα που τη λένε βυζαντινή. Σ ή Λ
 - ε. Αν πήγαιναν στο σχολείο, οι Κυριακές τους δε θα ήταν βαρετές. Σ ή Λ
 - στ. Ο Ίκαρος έπεσε στη θάλασσα και πνίγηκε, επειδή πέταξε πολύ ψηλά κι έλιωσε το κερί που μ' αυτό ήταν κολλημένα τα φτερά του. Σ ή Λ
 - ζ. Η αφηγήτρια έβαλε φτερά και πετάχτηκε στην Κίνα. Σ ή Λ
 - η. Οι εφευρέτες ξέρουν την προπαίδεια. Σ ή Λ
 - θ. Οι αδελφές δεν πήγαιναν στο σχολείο, αλλά τους έκανε μάθημα ο παππούς τους στο σπίτι. Σ ή Λ
 - ι. Η αφηγήτρια ήθελε να μάθει αν τα παιδιά του κόσμου ήταν πολύ λυπημένα ή πολύ χαρούμενα. Σ ή Λ

Στο απόσπασμα η Άλκη Ζέη μάς αφηγείται όχι μόνο το πότε γίνεται μια ενέργεια ή μια πράξη, αλλά και το αν η πράξη αυτή είναι:

- πραγματική/βέβαιη
ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Εγώ πηγαίνω στη Δευτέρα και η Μυρτώ στην Τετάρτη (τάξη).

- επιθυμητή /αβέβαιη
ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Θά' θελα να γίνω εφευρέτης, λέει η Μυρτώ.
- Τέλος, θα χρησιμοποιούσε ξεχωριστό ρηματικό τύπο για να δείξει αν απαιτεί την πραγματοποίηση μιας ενέργειας/ πράξης.
ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
Φανταστείτε τον παππού να λέει στη Μυρτώ : « Μάθε την προπαίδεια».

Οι ρηματικοί τύποι με τα έντονα γράμματα λέγονται εγκλίσεις.
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSDIM-E104/579/3766,16504/>

3.Να κλίνεις την Υποτακτική και Προστακτική του ρήματος πετώ/πετάω στην Ενεργητική και στην Παθητική Φωνή. Κλίνεται όπως το αγαπώ/αγαπάω.

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSDIM-F102/580/3791,16623/>

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ		
ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ		
Εξακολουθητική	Συνοπτική	Συντελεσμένη

Προστακτική Ενεργητικής Φωνής	
Εξακολουθητική	Συνοπτική
Εσύ	Εσύ
Εσείς	Εσείς

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ		
ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ		
Εξακολουθητική	Συνοπτική	Συντελεσμένη

Προστακτική Παθητικής Φωνής	
Εξακολουθητική	Συνοπτική
Εσύ	εσύ
Εσείς	Εσείς

4. Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα, όπως στο παράδειγμα, ανάλογα με το αν οι ρηματικοί τύποι βρίσκονται στην ενεργητική ή στην παθητική φωνή.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ
Πετάχτηκα	να πεταχτώ	Εσύ πετάξου Εσείς πεταχτείτε
Είπα		Εσύ εσείς
	να δω	Εσύ εσείς
Κοιμηθήκαμε		Εσύ εσείς
Περνάμε		εσύ εσείς
	να τελειοποιηθεί	εσύ εσείς

5. Μιας και διανύουμε την εβδομάδα που είναι αφιερωμένη στο Παιδικό Βιβλίο, θυμόμαστε την Άλκη Ζέη, τη σημαντικότερη συγγραφέα Παιδικού Βιβλίου της Ελλάδας. Θυμόμαστε τη ζωή της, τις δυσκολίες που πέρασε και παίρνουμε κι εμείς δύναμη να αγωνιστούμε μέσα στο σπίτι μας με τον τρόπο που μπορούμε, με ένα βιβλίο, μια ιστορία πραγματική ή φανταστική, όπως έκανε και εκείνη.

Τι θα της έγραφες για τη δική σου εμπειρία τώρα που κάνεις κι εσύ μάθημα στο σπίτι; (γράψε εδώ ή στο τετράδιό σου).